

Vandværker og kilder

Da Roskilde i 1880 fik et vandværk på hjørnet af Helligkorsvej og Byvolden, var det slut med kildernes kraft og betydning i byen.

En effektiv vandforsyning til byens indbyggere fik voksende betydning i anden halvdel af 1800-tallet. To spørgsmål pressede sig på for bystyret: Hvordan kunne man levere en effektiv og direkte forsyning af vand til husstandene, og hvordan kunne man sikre vandets kvalitet?

Der kom stadig flere klager til byrådet over det dårlige drikkevand i byen, og mange klagede over, at det dårlige vand resulterede i sygdomme.

For at få svar på det spørgsmål fik byens sundhedskommission undersøgt vandets kvalitet i 1875. Her blev vandet fra Maglekilde, Højbrøndskilden, Hellig Kors Kilde og Klosterkilden undersøgt, og desuden havde man undersøgt byens brønde. Resultatet var, at vandkvaliteten i kilderne var meget tilfredsstillende, mens vandet i brøndene havde en utilfredsstillende kvalitet.

Klagerne fra indbyggerne og resultaterne fra undersøgelserne førte i 1876 til en stor debat i byrådet. Politikerne mente, at noget skulle gøres, men debatten samlede sig om, hvad byen kunne gøre ved sagen. Et flertal af politikerne var stemt for at sætte brøndene i stand frem for at bygge et vandværk. En beregning fra en vandinspektør viste, at brøndene kunne sættes i stand for 4000 kr., men han kunne ikke garantere for vandets kvalitet.

Der var fortsat stemning for at få vand fra byens brønde, men lægen P.V.E. Hansen startede en heftig debat om den løsning. Han indsendte et indlæg på 14 sider med titlen "Betrænkning fra Drikkevandsudvalgets Mindretal til Byrådet for Roskilde Kjøbstad", og med bilag fra laboratorier, sundhedsmyndigheder og læger stod han fast på, at en fortsat vandforsyning fra brøndene ville betyde sygdomme og påvirke indbyggernes sundhed. Han fremlagde en beregning for at anlægge et vandværk for enden af Støden og påviste, at der var vand nok fra kilderne i nærheden.

Lægens argumenter var tilstrækkeligt tungtvejende til, at byrådet valgte at gå videre med sagen, og i 1878 blev det vedtaget, at vandværksudvalget med hjælp fra en tekniker skulle udpege det sted i byen, der var bedst egnet til at anlægge et vandværk, og hvor boringer kunne vise, at der på

dette sted kunne hentes rigeligt vand af god kvalitet. I 1880 blev byens nye vandværk på Hellig Kors Vej indviet. I første omgang hentede vandværket vandet fra Blegdamskilde og Højbrøndskilde, men efter få år var der også behov for at lægge en direkte rørføring til Hellig Kors Kilde. Den direkte rørføring til vandværket fik afgørende betydning, for kilden udtørrede allerede i 1886.⁵⁴

En række andre kilder tørrede siden ud: Sankt Gertruds Kilde i 1934, Lovisekilden i 1935, Klosterkilden i 1950'erne og Sankt Ibs Kilde i 1957.

Den radikale politiker C. Th. Zahle⁵⁵ var fra Roskilde og havde stor veneration for byen. Han deltog i januar 1935 som justitsminister i en kildevandring, som resulterede i en stort opsat artikel i *Roskilde Dagblad*. Han huskede især med glæde de mange kilder fra sin barndoms by: "*de klukkende, rislende, vederkvægende kilders by*". Han, journalisten og de øvrige deltagere i kildevandringen beklagede sig over, at vandet nu næsten var forsvundet fra alle kilder. Alle var også oprigtigt kede af, at det katolske hospital havde lukket helt af for adgangen til klosterkilden. Det lykkedes dog for ministeren og følget at komme ind. Her mindedes de bl.a. Holger Drachmann.⁵⁶

Kilderne er dog senere genopstået. Udviklingen siden 1880 antyder, at der er en direkte sammenhæng mellem på den ene side kildernes vandmængde og kraft i udspringet og på den anden side oppumpningen af drikkevand fra Hede-landsformationen. I begyndelsen hentede byens vandværk vandet fra kilder og brønde i Roskilde. Det blev hurtigt nødvendigt at bygge vandtårne flere steder i byen. I takt med, at behovet for vand til det hastigt voksende antal husholdninger og erhvervsvirksomheder steg, gik man over til at skaffe vand fra vandboringer længere væk fra byen.

Da Hornsherred Vandværk åbnede i 1972, fik kommunen hurtigt leveret vand herfra. Det medførte, at vandet igen begyndte at løbe i kilderne i Roskilde.

Undersøgelser viser, at de seneste års store mængder regnvand på ny har fyldt grundvandsmagasinet i Hede-landsformationen op, og det har i dag medført en øget vandføring i kilderne.⁵⁷